

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.9, november 2016

Indledningen er redigeret af Ida Marie Klahn og Klaus Nielsen

Tilsyn ved ph.d. Jes Fabricius Møller

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Til Dannerkongen Frederik hin Sjette paa Hans Fødselsdag den 28de Januarii 1812

ved Holger Berg

Indhold

- 1 Anledning og baggrund
- 2 Stil og genre
- 3 Det personlige takkeskrift (s. 3-4)
- 4 Det kommende norske universitet (s. 5-12)
 - 4.1 Grundtvigs håb for universitetet
 - 4.2 Irettesættelse af Nicolai Wergeland
- 5 Moralsk forfald og sand kristen vækkelse (s. 12-16)
- 6 Modtagelsen
- 7 Anvendt litteratur
- 8 Anvendte websider

1 Anledning og baggrund

Efter en to-årig forhandling meddelte Frederik 6. den 2. september 1811 modvilligt, at Norge ville få sit første universitet. Kongens indrømmelse skyldtes dels den samtidige reduktion af norsk selvstyre og især den svenske agitation for norsk løsrivelse fra Danmark. Senere samme måned udgav den norske afdeling af Det Kongelige Selskab for Norges Vel prisskriftet *Mnemosyne* af præsten Nicolai Wergeland. Med moralske, politiske og samfundsøkonomiske argumenter talte Wergeland for et fuldgyldigt norsk universitet. Manglen på et sådant havde skadet og fornedret Norge, der alt for længe havde ligget under for dansk undertrykkelse.

Norske kommentatorer delte Wergelands ønsker, men kunne ikke tilslutte sig hans

udfald mod dansk undertrykkelse. Selvom Det Kongelige Selskab for Norges Vel præmierede hans skrift, havde to af dets bedømmere forgæves bedt ham moderere tonen. Værket betragtes generelt som “en av de mest kritiske fremstillinger av Danmarks og den danske regjerings politikk overfor Norge som noen gang hadde stått på trykk” (Collett 2009, s. 183). Den danske reaktion var hård. I en anmeldelse på 94 sider i rigets førende litterære ugeskrift sablede topjuristen A.S. Ørsted anonymt Wergeland ned og angreb hans hang til “en snæver, sygelig Nationalisme, der forblinder hans Øyne, og forbittret hans Hjerte mod det danske Broderfolk” ([Ørsted] 1811, s. 596).

Ørsteds anmeldelse udkom over flere hæfter, der var dateret til de sidste uger i 1811. Det sidste hæfte udkom først i januar 1812 (*Fyens Stifts [...] Adresse-Avis* 4. februar 1812, s. 67). Anmeldelsen gjorde Wergeland kendt for danske læsere. Grundtvig kendte dog i forvejen universitetssagen særdeles godt, dels gennem sine norske vennekreds, dels som stiftende medlem af den danske afdeling af Det Kongelige Selskab for Norges Vel.

2 Stil og genre

Digtet “Til Dannerkongen Frederik hin Sjette paa Hans Fødselsdag den 28de Januarii 1812” har “mere Karakter af Polemik mod Wergelands Prisskrift end af kongelig Geburtsdagsrøgtelse”, som Gustav Albeck skriver i sin udførlige gennemgang (Albeck 1955, s. 138). Kongens fødselsdag var rigets vigtigste festdag, og anledningen blev ofte benyttet til at digte om rigets tilstand. Digte kunne i 1812 stadig påvirke meningsdannelsen i Frederik 6.s styre, der på det uddannelsespolitiske område, trods den skærpede censur, kan betegnes som et opinionsstyret enevælde (Seip 1958; Collett 2009).

Kongedigte var ofte kendetegnede ved en høj lyrisk stil med avancerede versemål og metriske skemaer. Grundtvigs senere efterskrift fremhævede “den lavmælede konstløse Tone” i denne “Rimkrønike efter Tidens Leilighed [dvs. behov]” (Grundtvig 1815, s. 291). Digtets enkle parrim og femfodsjambe er samlet i lange versafsnit. Grundtvig skrev adskillige sådanne rimbrev i 1811. Takke- og bønskrifter om kongelige gunstbevisninger blev ofte skrevet som rimbrev, og genren passede også til Grundtvigs formål, idet den tillod digressioner lig hans lange tale til Norge (Albeck 1971, s. 14, 27). For samtidige læsere var rimbrevets lidt rodede udtryk altså en velkendt stil.

3 Det personlige takkeskrift (s. 3-4)

Det latinske motto og de to første versafsnit præsenterer Grundtvig som en skjald, der vil og gerne må synge om ubehagelige sandheder. Det længere, tredje afsnit stiliserer ham som et sandhedsvidne, der kun ved kongeligt indgreb blev reddet fra korsfæstelse og fik embede som kapellan i faderens sogn, Udby-Ørslev. Denne taksigelse er også et tak-for-sidst til Sjællands biskop, Friederich Münter. Grundtvigs dimisprædiken i maj 1810 vakte røre, og i januar 1811 måtte Grundtvig stå skoleret i konsistoriet (se [indledningen om dimisprædiken](#), afsnit 4.1). Samtidig ansøgte

Grundtvigs far Johan skriftligt hos kancelliet om, at sønnen kunne blive udnævnt til kapellan og dermed varetage faderens embede. Biskop Münter havde alvorlige betænknings grundet Grundtvigs sværmeriske kristendom (se [indledningen til Nytaarsnat \(1810\), afsnittet "Modtagelsen"](#)). Grundtvigs onkel, biskop Balle, gik imidlertid i forbøn for nevøen, der i maj blev udnævnt til kapellan og præsteviet (udførligt dokumenteret hos Haslam 1998, s. 358-383). Grundtvigs tilbageblik henvendt "Til Dannerkongen" bruger digterisk frihed, når han skriver om faderens audiens og kongens aktive rolle.

4 Det kommende norske universitet (s. 5-12)

4.1 Grundtvigs håb for universitetet

Kongen havde haft til hensigt at grundlægge rigets første polytekniske læreanstalt i den lille sydnorske mineby Kongsberg. I september 1811 var læreanstalten blevet udvidet til et fuldgældigt universitet, der dog først efter udgivelsen af Grundtvigs rimbrev blev forlagt fra bjergene ned til kysten i Christiania, ligesom Wergeland og andre foreslog. Grundtvig tegner en klar kristen profil for Norges nye universitet på fjeldet i Kongsberg. Han indleder med at knytte Frederik 6. til navnebroderen, den sachsiske kurfyrste Frederik den Vise. Kurfyrsten havde reddet den sande kristendom ved at grundlægge Wittenberg Universitet i 1507 og året efter udnævne Martin Luther til professor. En senere navnebror Frederik 4. lod Fredensborg opføre (1720-1722). Den senere slotshave understreger gennem Norgesmonumentet og Nordmandsdalen samhørigheden mellem Danmark og Norge (Steenberg 1969, s. 179-187).

"Eng og Fjeld" (s. 5) var et gængs billede på Danmark og Norge. Fjeldet som motiv går igen i stednavnet "Vittenberg", som Grundtvig knytter til det kommende norske universitet. På norsk betyder stednavnet bogstaveligt et hvidt, sneklædt bjerg samt et videns- og vidnesbjerg (no. viten, vitne; jf. Albeck 1955, s. 139). Grundtvig tillægger dette norske bjerg næsten samme kirkehistoriske betydning som det tyske Wittenberg. Rimbrevet rummer dermed konturer af Grundtvigs senere kirkehistoriske opfattelse af Norge og Norden som den sjette af Guds syv menigheder (Albeck 1955, s. 144).

4.2 Irettesættelse af Nicolai Wergeland

Wergeland opgjorde i *Mnemosyne* de økonomiske tab, som manglen på et universitet forårsagede både for det norske samfund som hele og for de familier, der sendte deres sønner helt til København for at læse (Wergeland 1811, s. 72-79).

Fra side 6 går Grundtvig i rette med Wergelands tabsopgørelse. Grundtvig taler også om et gældsforhold, men skriver om en åndelig-intellektuel gæld, der ikke kan udregnes i rigsdaler. Den åndelige gæld opgør Grundtvig historisk. I norrøn tid var islændingene de danske vikinger åndeligt overlegne, og islændingene var jo nordmænd, som udvandrede i protest mod deres tyranniske konge Harald 1. Hårfager. Den åndelige gæld havde danskerne efterhånden betalt tilbage gennem den igangværende udgivelse af islandske håndskrifter ved Den Arnamagnæanske Kommission (1787-1828). Danmarks gæld til Norge ville med det kommende

universitetet snart være afdraget fuldstændigt, med renters rente.

Opfordringen “Nedknæl, o Norrig, kun paa dine Fjelde!” (s. 7) følges af den langt længere liste over norske gældsposter. Nordmændenes gæld til Danmark havde hobet sig op fra Reformationen indtil 1700-tallet. Christian 3. besørgede i 1550 en dansk bibeloversættelse, og den danske tekst var også grundlaget for al norsk gudstjeneste. Norge var i disse århundreder et blødsødent, åndløst land uden navnkundige adelsmænd og digtere. Handelsbyen “*Bergen*” (s. 8) var for mange debattører, såvel norske som danske, synonym med et materialistisk Sodoma (Albeck 1955, s. 145 f.). For Wergeland var København derimod den syndige storby, som forførte de studerende (Wergeland 1811, s. 97 f.).

Den centraliserede uddannelse ved ét universitet sikrede, at det dansk-norske tvillingrige blev regeret af en fælles elite. For Grundtvig var uddannelsespolitikken endnu et eksempel på dansk gavmildhed. Billedet af den danske amme (s. 8 og 11 f.) varierer to gængse motiver. Det første er universitetets latinske betegnelse som *alma mater*, en huld (trofast) mor, der giver sine studerende børn åndelig næring. Wergeland beklagede, at “Norges Sønner tvinges til at føle en smertelig skamfuld Foragt for Fødelandet, deres hulde Moder, naar de lægge Mærke til, at hun er den usle, den eneste, der ei formaaer i sit eget Skjød at give sine Sønner tilstrækkelig Opdragelse” (Wergeland 1811, s. 62). Ammen henviser også til rigets ideologi og officielle ikonografi. Siden 1776 var Danmark, Norge og Holsten blevet omtalt og afbilledet som tre børn, der blev opdraget af den fælles mor, der var det kvindelige symbol på kongens kærlighed til sit folk (*Pietas Augusta*, se Kryger 1991, s. 291-294). Grundtvig havde før fremstillet Danmark som pige og Norge som hendes hårdføre bror, og henviser på side 12 til et tidligere kongedigt, “*Saga om Nor og hans Æt*” 1809. Rimbrevet “*Til Dannerkongen*” har samme køns- og styrkeforhold, men beskriver Norge som et forvokset og hovmodigt pattebarn (s. 11 f.). Modstillingen af det saftige danske brød og den norske “*Mos og Bark*” (s. 9, verslinje 1-2) har en bitter baggrund i den norske hungersnød under Englandskrigene.

Versafsnittet fra side 9 til 12 åbner med lykønskninger fulgt af en historisk-heraldisk lektion baseret på de danske og norske rigsvåben. Gennem en personalunion overtog den danske løve i 1389 kronen fra den svækkede norske løve. Hjerterne i det danske våbenskjold udtrykte den danske medfølelse, og rigsvåbnets danske vildmænd havde vogtet om Norge lige fra personalunionen indtil 1700-tallet. Da overtog nordmændene selv opgaven, især Tordenskjold, som var født i Trondheim, og den garnison, der forsvarede den norske fæstning Fredriksten ved Fredrikshald i 1716 og 1718. Det åndelige udtryk for denne norske vækkelse gav, blandt andre, Gerhard Schøning med sin beskrivelse af Olav den Helliges gravkirke, Nidarosdomen (Schøning 1762). Kløverbladet, der blomstrer i Danmarks have (s. 10), er sandsynligvis Grundtvigs tre norske venner Niels Treschow, Georg Sverdrup og Svend Hersleb. I januar 1812 boede de i København, men var udset som professorer ved det norske universitet.

5 Moralsk forfald og sand kristen vækkelse (s. 12-16)

På side 12 henvender Grundtvig sig igen til Frederik 6. og begrundet sin lektion til Norge med majestætsfornærmelsen mod de afdøde konger. "Danmarks Skjold" (s. 12) henviser næppe til det lille danske rigsvåben med tre løver, men det store rigsvåben med otte løver, inklusive den norske. "Sagasang[en]" på "Høitidsdagen" (s. 12) er fødselsdagsdigtet "Saga om Nor og hans Æt" (Grundtvig 1809), som også havde kommenteret rigets tilstand.

I to større versafsnit fra side 13 til 16 udvikles motivet fra side 7 om arken og den moderne, sydlandske syndflod, "Edderstrømmen". Moralsk forfald blev anset som en hovedfjende af både danske og norske meningsmagere, heriblandt Wergeland. Uenigheden gjaldt forfaldets årsag og dets bekæmpelse. Grundtvig knytter moralsk forfald til vantro og synd, f.eks. "Kærlighed [...] Til Verden og vort dødelige Selv" (s. 7). Samtidig vender han sig mod den norske vækkelsesbevægelse, der siden 1796 var vokset op omkring Hans Nielsen Hauge (Albeck 1955, s. 134 f.). Den kontroversielle bevægelse havde pietistisk karakter, og Grundtvig minder om Christian 6.s fejlagtige forsøg på at forordne pietisme. Derpå følger fra side 15 en polemik mod oplysningstidens moralfilosofi, der bl.a. præger Wergelands skrift. Moralfilosofien kan ikke dæmme op for den moderne syndflod, da moralfilosofien ifølge Grundtvig havde spillet fallit i Preussen og England. Ugudelighed skulle bindes med "Lovenes" bånd (s. 16) og afværgeres med en bibeltro kristen forkyndelse, som universitetet skulle styrke. De to sidste vers er som taget ud af gudstjenestens afsluttende bønner for kirken, kongen og kongehuset.

6 Modtagelsen

Rimbrevet "Til Dannerkongen Frederik hin Sjette" indgår i en fejde med to faser og tre hovedpersoner. I første fase fra januar til foråret 1812 overskyggedes Grundtvigs rimbrev af Ørsteds samtidige anonyme anmeldelse. Den offentlige opbakning til Wergeland var begrænset til Norge og selv der ret kortfristet. Ørsted høstede omvendt kun bifald i Danmark, hvor enkelte dog også fandt hans anmeldelse både alt for hård og lang (se klummen "Breve til en Ven i Norge om Wergelands Priisskrift" fra april i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*). Kongehuset foretrak digte som N.T. Bruuns om *Tvillingrigets Lyksalighed* (1812), og der udkom mange forsonlige digte om det nye universitet med taksigelser til kongen, f.eks. "Mimers og Minervas Tempel" af L.C. Sander (1812). Den forsonlige linje dominerede indlæggene i første fase og fandt et karakteristisk udtryk i et norsk læserbrev optrykt i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* (31. marts 1812, sp. 426 f.; se Nygaard 1960, s. 29, 37 og 41 f.). Den anonyme indsender (Claus Pavels) delte ganske vist Wergelands ønsker, men kritiserede hans tone og fremhævede, at:

"det inderligen krænker ham at see Stridshandsken ved denne Leilighed henkastet mellem de to Broderfolk, og at see den optagen af Mænd, der ville have dem selv og deres Antagonister anseete som begge Nationers Repræsentanter. Vistnok vil ingen oplyst og sindig Dansk eller Norsk i enkelt Zelots Ytring erkjende Nationalmening" (sp. 427).

Dana vil ikke tro, at Nora virkelig har kastet hånlige blikke ned fra det høje fjeld på Danas flade slette, "ligesaa lidet som Nora vil gjenkende den blide, beskedne Danas Stemme i en af Grundtvigs Straffeprædikener, hvormed han tugter hende i det

Øieblik, hun jublende og taknemmelig helligholder sin dyrebare Fredriks Fødselsdag” (sp. 427).

Den norske harme over Grundtvigs rimbrev blev udtrykt klarere i breve, hvoraf nogle var henvendt direkte til ham af norske venner (Albeck 1955, s. 144-150; Albeck 1985, s. 60-62). Grundtvig svarede med et “Opraab til Nordmændene, Foraaret 1812”, der kvalificerer kritikken og udpeger Sjælland og Sydnorge som de egentlige syndere. Denne replik blev, af uvisse grunde, ikke trykt og er først udgivet senere (Albeck 1955, s. 228-232).

I december 1811 havde Grundtvig ad omveje fået at vide, at han var i betragtning som professor i historie ved det norske universitet. Han var endnu forbeholden overfor stillingen, men forskningen anser alligevel rimbrevet “Til Dannerkongen” som et muligt forsøg på at køre sig i stilling som en kongetro kandidat. Det må i givet fald kategoriseres som en fiasko. Nordmændenes udbredte velvilje overfor hans tidligere digtning undermineredes af rimbrevet, og hans Verdenskrønike fra slutningen af 1812 cementerede indtrykket af en sværmerisk polemiker. I december 1812 pegede ansættelseskommissionen på en intern kandidat, Ludvig Stoud Platou. Han opgav dog allerede i oktober 1815 stillingen og blev embedsmand. Grundtvigs norske støtter søgte i 1813 og igen i januar 1816 forgæves at få ham udnævnt til professor i historie (Skrondal 1929, s. 11-21, 37-47; Albeck 1955, s. 165-172). Det hjalp ikke, at Grundtvig i 1815 lod rimbrevet “Til Dannerkongen” genoptrykke med et efterskrift, der angreb de pro-svenske “Vanartige” i Norge, som “skammelig belyve og bagtale Dannemark og vore faderlige Konger” (Grundtvig 1815, s. 293).

Fejdens anden fase var langt hårdere og koncentreret om Grundtvig. Den et år lange norske fejde brød ud i april 1816. I oktober tog Wergeland til orde med den berygtede anonyme *Beretning om Danmarks politiske Forbrydelser imod Kongeriget Norge fra Aar 955 indtil 1814*. Wergeland afregnede især med A.S. Ørsted, men genoptrykte på side 116 til 121 også Grundtvigs formaning til Norge, og affærdigede derpå Grundtvigs lignelse om ammen: det var Danmark, der havde udsuget ammen Norge og udbyttet hende. Wergelands historiske argumentation kan læses som et modtræk til Grundtvigs reprimande: “Du lære skal af Sagas Mindebog/ At Danmarks Spir var intet Trældomsaa” (“Til Dannerkongen”, s. 9). Grundtvig skrev replikken “Om mine politiske Forbrydelser imod Norge”, men den blev, ligesom opråbet fra 1812, først udgivet langt senere (Grundtvig 2012). Wergeland stødte med sin grove stil de fleste politiske meningsfæller fra sig (Nygaard 1960, s. 138-167), men hans mest kompetente modstander Christian Magnus Falsen, der ellers holdt af Grundtvigs digte, skosede dette “Geburtsdags-Vers til Dannerkongen”, som “man i Danmark har anseet [...] med samme Foragt, som jeg haaber man i Norge vil ansee” Wergelands beretning om de danske politiske forbrydelser (Falsen 1817, s. 108). På ny protesterede mange over Wergelands og Grundtvigs kritik af en personlig modstander på hele nationens vegne. I løbet af debatten svandt Grundtvigs offentlige norske støtte næsten ind til åndsfællerne i de kirkelige vækkelsesbevægelser. I 1812 havde de i breve protesteret over Grundtvigs angreb på pietismen, men i 1816 og 1817 bakkede de op om ham (Skrondal 1929, s. 37-56). Modstanderne erklærede sådanne ‘haugianere’ og ‘grundtvigianere’ for uægte nordmænd og søgte at bevise påstanden med Grundtvigs

anti-norske rimbrev "Til Dannerkongen". Fejdens anden fase demonstrerede dermed, hvor mange norske læsere blev stødt over Grundtvigs formaninger fra 1812.

7 Anvendt litteratur

- Albeck, Gustav (1955) *Omkring Grundtvigs Digtsamlinger. Studier i Grundtvigs lyriske Forfatterskab 1808-16*. Århus & København.
- Albeck, Gustav (1971) "Grundtvigs rimbrev" i *Grundtvig-Studier* 1971, s. 7-30. København.
- Albeck, Gustav (1985) "Den unge Grundtvig og Norge" i *Grundtvig-Studier* 1985, s. 47-66. København.
- "Breve til en Ven i Norge om Wergelands Prisskrift angaaende et Universitet i Norge og dets Bedømmelse i Litteraturtidenden No. 38 til 43" (1812) i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 31, 14. april, sp. 481-488, nr. 32, 18. april, sp. 497-502. København.
- Bruun, N.T. (1812) *Tvillingrigets Lyksalighed. Lyrisk Digt [...] skrevet til Kongens Fødselsdag den 28 Jan. 1812..* København..
- Collett, John Peter (2009) "Selskabet for Norges Vel og opprettelsen av Det Kongelige Frederiks Universitet" i John Peter Collett & Ernst Bjerke, udg. *Vekst gjennom kunnskap. Det Kongelige Selskap for Norges Vel 1809-1814. Ved 200-årsjubileet*, s. 159-200. Oslo.
- Den Arnamagnæanske Kommission (u.å.: 1787-1828) *Edda Sæmundar Hinns Fróða. Edda Rhythmica seu antiqvior, vulgo Sæmundina dicta* 1-3. U.st.: København.
- Falsen, Christian Magnus (1817) *Bemærkninger over Skriftet: "En sandfærdig Beretning om Danmarks politiske Forbrydelser imod Kongeriget Norge fra 995 til 1814. En historisk Skisse"*. Christiania.
- *Fyens Stifts Kongelig allene privilegerede Adresse-Avis og Avertissements-Tidende [...]* (1812), nr. 17, 4. februar. Odense.
- Grundtvig, N.F.S. (1809) "Saga om Nor og hans Æt. Med et Kvad til mit Fædreland den 28 Jan. 1809" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 32, 28. januar, sp. 497-510. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1812) *Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1815) *Kvædlinger eller Smaakvad*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (2012) "Om mine politiske Forbrydelser imod Norge", udg. af Henrik Yde i *Grundtvig-Studier* 2012. s. 80-84. København.
- Haslam, Gerald M. (1998) *N.F.S. Grundtvig's fædrearv (1783-1815)*.

Aarhus.

- Kryger, Karin (1991) "Dansk identitet i nyklassicistisk kunst. Nationale tendenser og nationalt særpræg 1750-1800" i *Dansk identitetshistorie*, 1-4, bind 1: *Fædreland og modersmål 1536-1789*, s. 231-418. København.
- Nygaard, Knut (1960) *Nordmenns syn på Danmark og danskene i 1814 og de første selvstendighetsår*. Oslo.
- Sander, [L.C.] (1812) "Mimers og Minervas Tempel" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 16, 22. februar, sp. 241-243. København.
- Schøning, Gerhard (1762) *Beskrivelse over Den tilforn meget prægtige og vidtberømte Dom-Kirke i Throndhjem, Egentligen kaldet Christ-Kirken*. Trondhjem..
- Seip, Jens Arup (1958) "Teorien om det opinionsstyrte enevelde" i *Historisk Tidsskrift*, nr. 38, s. 397-463. Oslo.
- Skrondal, Anders (1929) *Grundtvig og Noreg. Kyrkje og skule 1812-1872*. Bergen.
- Steenberg, Jan (1969) *Fredensborg Slot. Monumenter og Minder. Tiden 1720-1796*. København.
- Wergeland, Nicolai (1811) *Mnemosyne. Et Forsøg paa at besvare den af det Kongl. Selskab for Norges Vel fremsatte Opgave om et Universitet i Norge. Et Priisskrift 1-2*. Christiania..
- [Wergeland, Nicolai] (1816) *En sandfærdig Beretning om Danmarks politiske Forbrydelser imod Kongeriget Norge fra Aar 955 indtil 1814, eller fra Hakon Adelsteens Krig med Harald Blaatand, indtil Fredsslutningen i Kiel. En historisk Skisse*. Norge [: Christiansand]..
- [Ørsted, A.S.] (1811) "[Anmeldelse af Nicolai Wergeland: Mnemosyne. 1811]" i *Dansk Litteratur-Tidende*, nr. 38-43, s. 593-607, 609-655, 657-688. København.

8 Anvendte websider

- [https://da.wikipedia.org/wiki/Fil:Royal_Arms_of_Norway_%26_Denmark_\(1699-1819\).svg](https://da.wikipedia.org/wiki/Fil:Royal_Arms_of_Norway_%26_Denmark_(1699-1819).svg) (19. august 2016)
- https://snl.no/Norges_riksv%C3%A5pen (19. august 2016)